

University of Groningen

Redeunt saturnia regna. Studien zu Vergils vierter Ecloga

Schmidt, Victor

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1977

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Schmidt, V. (1977). *Redeunt saturnia regna. Studien zu Vergils vierter Ecloga*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

Hoofdstuk 1 Reeds vaak is geconstateerd, dat de 4e Ecloga metrisch-stilistisch afwijkt van de overige Eclogae. Een nader onderzoek leert, dat de 4e Ecloga opvallende overeenkomst vertoont met Catullus c.64. Die overeenkomst vertoont zich vooral in een grotere beperktheid van metrische schemata en in het opvallend gebruik van een verstype, waar in de 2e helft van de derde en in de vierde voet een molossuswoord optreedt (meestal een verbale vorm), waaromheen dan de substantiva met hun attributen in kunstige en gekunstelde schikking gegroepeerd staan. Het blijkt, dat hierdoor het samenvallen van vers en grammaticale zin wordt bevorderd en elisie en enjambement minder frequent voorkomen. Daardoor krijgt een dergelijk vers een waardig, plechtstatig, ongeëmotioneerd karakter en wordt zo bij uitstek geschikt om een *Cumaewm carmen*, wat de 4e Ecloga pretendeert te zijn, te verwoorden.

Het blijkt echter, dat Vergilius dit verstype, dat hij bij Catullus aantrof, niet slaafs overneemt, maar het in overeenstemming met de antieke traditie naar zijn maatstaf "verbetert". *Imitatio* is tevens *aemulatio* en huldeblijk aan de litteraire voorganger (kontrastimitatie).

Hoofdstuk 2 De kontrastimitatie strekt zich ook uit tot de inhoud van Catullus c.64, waarin de verdorvenheid van de eigen tijd gesteld wordt tegen de geprezen heroentijd, waarin echter ook al de eigentijdse verdorvenheid *in nuce* aanwezig is. Door de uitdrukking *priscae vestigia fraudis* wordt in Ecloga 4 de nood van de tijd herleid tot het bedrog van Prometheus, waardoor zeevaart, vestingbouw (oorlog) en landbouw nodig werden. Het optreden van Prometheus markeerde het einde van de gouden tijd; wanneer Vergilius verkondigt, dat de gouden tijd (of de heerschappij van Saturnus) terugkeert, dan zullen dus de sporen van het vroegere bedrog uitgewist worden.

Hoofdstuk 3 Vergilius moet tot het inzicht, dat de heerschappij van Saturnus nu terugkeert, gekomen zijn onder invloed van een van de talrijke toen in omloop zijnde Sibyllina. In de antieke traditie is namelijk de profetische verkondiging van die terugkeer niet te vinden,

maar wel in oosters-hellenistische profetieën. De grote innovatie van Vergilius is, dat hij verkondigt, dat die terugkeer nu plaats vindt. De Sibyllijnse invloed laat zich verder bewijzen door 2 motieven in de 4e Ecloga, die eveneens buiten de antieke traditie staan, maar wel in oosters-hellenistische profetieën worden aangetroffen, te weten dat van de vrede onder de dieren en van het uitsterven van slangen. Vergilius is de eerste in de antieke traditie, die deze motieven gebruikt; na hem zijn ze ook weer spoedig verdwenen.

Hoofdstuk 4 Na het voorafgaande zou men kunnen veronderstellen, dat de 4e Ecloga nauwelijks meer een bucolisch gedicht genoemd kan worden. Het blijkt echter, dat reeds bij Theocritus de term βουκολικόν op gedichten van zeer uiteenlopende inhoud kan worden toegepast. Dit gevoegd bij het feit, dat Vergilius zelf zijn gedicht in de Bucolica heeft opgenomen, bewijst, dat de grenzen van het genre niet vast liggen en dat Vergilius zich bucolisch dichter voelt, omdat hij staat in de traditie van Theocritus en zich met hem in wedijverende *imitatio* meet.

Dat neemt natuurlijk niet weg, dat er een traditioneel-pastoraal kader is, waarbinnen Vergilius zich ook in de 4e Ecloga beweegt. Achtereenvolgens worden derhalve enige pastorale woorden en motieven besproken, die de 4e Ecloga met Theocritus gemeen heeft. Tevens komt de invloed, die van Theocritus via idylle 24 en 17 is uitgegaan, aan de orde.

Hoofdstuk 5 Als kenmerkend voor Vergilius' bucolische poëzie geldt ook, dat zij over de poëzie reflecteert; deze reflectie is in de 4e Ecloga aanwijsbaar, in V.58 vlg., waar de dichter zegt, dat hij, als de daden van de knaap aan wiens geboorte de terugkeer van Saturnus' heerschappij is gerelateerd zou bezingen, Pan ten overstaan van Arcadia zou overwinnen. *Pan victus* is de formulering, waarmee Vergilius verklaart, dat het bezingen van de daden van het kind het bucolisch kader te buiten zou gaan.

De aankondiging van zulk een gedicht blijft binnen het bucolisch kader en rechtvaardigt de aanhef van het gedicht: *paulo maiora canamus*. Het *paulo maiora* wordt nog gepreciseerd door aan te tonen

dat verschillende traditioneel-pastorale motieven in de 4e Ecloga een dimensie krijgen, zoals nergens elders in de Bucolica, en met name gebruikt worden om de terugkeer van Saturnus' heerschappij te verkondigen.

Ten aanzien van de vraag, wie Vergilius met de knaap bedoeld kan hebben, staat het voor de schrijver vast, dat aan een concreet kind uit de omgeving van Octavianus gedacht moet worden. Recente theorieën, die in het kind een symbool willen zien, dienen afgewezen te worden.

Hoofdstuk 6 Nu wordt de relatie van ons gedicht tot Horatius' 16e epode aan de orde gesteld. Hoewel de laatste decennia belangrijke argumenten ten gunste van Vergilius' prioriteit zijn aangevoerd, zijn de stemmen van hen, die Horatius de prioriteit toekennen, nooit verstomd. Een nieuw element in de discussie kan het resultaat van het 1e hoofdstuk vormen. Vergilius' wedijverende *imitatio* van Catullus' verstypen doet de balans ten gunste van zijn prioriteit doorslaan. Het blijkt namelijk, dat Horatius dezelfde verstypen in zijn 16e epode gebruikt (en nergens elders). Bij Vergilius zijn deze verstypen functioneel, omdat ze passend geacht worden voor een Sibyllinum en Vergilius Catullus c.64 voor zijn contrastimitatie gebruikte. Bij Horatius' prioriteit zou men het gebruik van dit verstype door Horatius niet kunnen verklaren, omdat hij in feite geen profetie verwoordt, maar een niet-bestaand gelukzalig oord beschrijft. Het gebruik van deze verstypen laat zich bij Horatius wel verklaren, als we bedenken, dat Horatius sceptisch op Vergilius' hooggestemde toekomstverwachtingen reageert - en dat dat scepticisme bij Horatius ook te verklaren is.